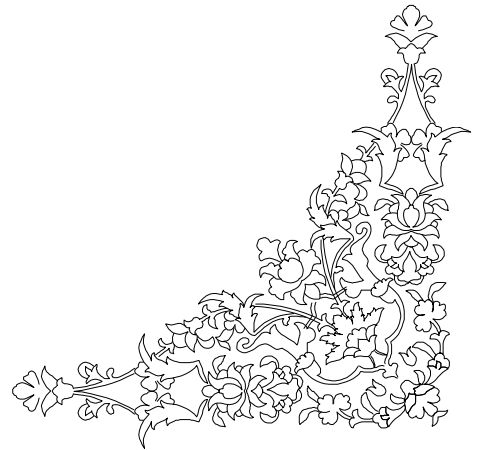

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم اداری و اقتصادی

عنوان پایان نامه:

«بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی طبقه‌بندی تفکیکی یا تجمیعی

مالیات بر درآمد پرداختی»

مؤلف:

محمدعلی ساری

ارائه شده جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته حسابداری

استاد راهنما:

دکتر محمدجواد ساعی

اساتید مشاور:

دکتر محمدرضا عباس زاده

دکتر حسن دوستی

اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۹

چکیده:

در این تحقیق، با استفاده از اطلاعات ۱۵۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷، الگوهای سه‌گانه طبقه‌بندی‌بندی مالیات بر درآمد پرداختی (الگوی طبقه‌بندی مجزا، تفکیکی یا تجمیعی)، از نظر محتوای اطلاعاتی (توان توضیح دهندگی بالاتر بازده سهام) و نیز توان پیش‌بینی (انحرافات کمتر در پیش‌بینی جمع جریان‌های نقدی دوره بعد) مورد آزمون قرار گرفته است.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در سطح کل صنایع و همچنین در سطح ۷ صنعت مورد بررسی، الگوی طبقه‌بندی تفکیکی به لحاظ کارآمدی محتوای اطلاعاتی در رتبه اول و الگوهای طبقه‌بندی تجمیعی و همچنین طبقه‌بندی مجزا به ترتیب، در رتبه‌های بعدی جای دارند. هرچند قدرت تبیین الگوهای طبقه‌بندی تجمیعی یا تفکیکی تا حدودی به یکدیگر نزدیک می‌باشند.

نتایج بدست آمده درخصوص توان پیش‌بینی الگوهای مختلف طبقه‌بندی مالیات بر درآمد پرداختی، برای کل صنایع و همچنین ۷ صنعت مورد بررسی، حاکی از برتری الگوهای طبقه‌بندی تفکیکی و تجمیعی نسبت به طبقه‌بندی مجزا دارد. اما تفاوت خطای پیش‌بینی الگوهای سه‌گانه از نظر آماری معنی‌دار نمی‌باشند. آزمون معنی‌داری تفاوت توان پیش‌بینی الگوهای یاد شده نشان می‌دهد که در سطح کل صنایع این تفاوت معنی‌دار نبوده و تنها در صنایع خودروسازی و صنایع غذایی تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ که در صنایع یاد شده نیز به ترتیب، الگوی طبقه‌بندی مجزا نسبت به طبقه‌بندی تفکیکی و طبقه‌بندی تجمیعی و تفکیکی نسبت به طبقه‌بندی مجزا از توان پیش‌بینی بالاتری برخوردار می‌باشند.

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۹	فصل اول: کلیات تحقیق
۱۰	۱-۱- مقدمه
۱۰	۱-۲- مسئله اصلی تحقیق
۱۰	۱-۳- تشریح و بیان موضوع
۱۲	۱-۴- ضرورت انجام تحقیق
۱۳	۱-۵- اهداف اساسی از انجام تحقیق
۱۳	۱-۶- نتایج مورد انتظار پس از انجام این تحقیق
۱۴	۱-۷- در صورت کاربردی بودن طرح چه سازمان‌هایی می‌توانند از نتایج بدست آمده استفاده کنند
۱۵	۱-۸- روش انجام پژوهش
۱۵	۱-۸-۱- روش تحقیق
۱۵	۱-۸-۲- روش گردآوری اطلاعات
۱۵	۱-۹-۱- قلمرو تحقیق
۱۵	۱-۹-۱- دوره زمانی تحقیق
۱۵	۱-۹-۲- مکان تحقیق
۱۵	۱-۱۰-۱- جامعه آماری
۱۶	۱-۱۱-۱- نمونه آماری
۱۶	۱-۱۲-۱- روش یا روش‌های نمونه‌گیری
۱۶	۱-۱۳-۱- تعریف واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی
۱۷	۱-۱۴-۱- خلاصه فصل
۱۸	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۱۹	۲-۱- مقدمه
۲۰	۲-۲- اهمیت جریان‌های نقدی
۲۳	۲-۳- اهمیت پیش‌بینی جریان‌های نقدی
۲۶	۲-۴- هدف‌های گزارشگری مالی
۲۷	۲-۵- هدف‌های گزارشگری صورت جریان وجوه نقد
۳۰	۲-۶- ارتباط بین هدف‌های گزارشگری مالی و هدف‌های گزارشگری صورت جریان وجوه نقد
۳۱	۲-۷- سیر تاریخی صورت جریان وجوه نقد
۳۴	۲-۸- طبقه‌بندی اطلاعات در صورت جریان وجوه نقد
۳۸	۲-۹- کنکاش بر سر نحوه طبقه‌بندی و گزارشگری صورت جریان وجوه نقد
۴۰	۲-۱۰- روش‌های ارائه صورت جریان وجوه نقد (روش مستقیم و غیرمستقیم)

صفحه	عنوان
۴۲	۱۱-۲- محتوای اطلاعاتی داده‌های حسابداری
۴۳	۱-۱۱-۲- محتوای اطلاعاتی نسبی و فزاینده
۴۴	۲-۱۱-۲- محتوای اطلاعاتی جریان‌های نقدی
۴۴	۱-۲-۱۱-۲- تحقیقات انجام شده پیرامون محتوای اطلاعاتی فزاینده جریان‌های نقدی
۴۶	۲-۲-۱۱-۲- تحقیقات انجام شده پیرامون محتوای اطلاعاتی نسبی جریان‌های نقدی
۴۷	۱۲-۲- سودمندی اطلاعات مالیات بر درآمد
۵۰	۱۳-۲- طبقه‌بندی (گزارشگری) مالیات بر درآمد پرداختی
۵۳	۱۴-۲- پیشینه تحقیقات مرتبط با موضوع
۶۱	۱۵-۲- خلاصه فصل
۶۲	فصل سوم: روش تحقیق
۶۳	۱-۳- مقدمه
۶۳	۲-۳- روش تحقیق
۶۳	۳-۳- فرضیه‌های تحقیق
۶۴	۴-۳- روش‌های مورد نظر برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها
۶۶	۵-۳- متغیرهای تحقیق
۶۶	۱-۵-۳- متغیرهای مستقل
۶۷	۲-۵-۳- متغیرهای وابسته
۷۰	۶-۳- جامعه آماری
۷۰	۷-۳- نمونه آماری و روش نمونه‌گیری
۷۲	۸-۳- روش گردآوری داده‌ها
۷۲	۱-۸-۳- تشریح روش برآورد معادلات برآورد تعمیم یافته برای داده‌های وابسته به زمان
۷۵	۹-۳- خلاصه فصل
۷۶	فصل چهارم: آزمون‌های آماری و تحلیل یافته‌ها
۷۷	۱-۴- مقدمه
۷۷	۲-۴- اطلاعات جمعیت شناسی (آمار توصیفی)
۷۹	۱-۲-۴- نحوه توزیع مجموع متغیرهای تحقیق طی زمان و صنایع
۸۷	۲-۲-۴- آمار توصیفی تخصیص مالیات بر درآمد پرداختی
۸۸	۳-۴- آزمون فرضیه‌های تحقیق (آمار استنباطی)
۸۸	۱-۳-۴- آزمون گروه اول فرضیه‌ها (فرضیه‌های مرتبط با سنجش محتوای اطلاعاتی)
۸۹	۱-۱-۳-۴- تعیین نوع ماتریس همبستگی
۹۰	۲-۱-۳-۴- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای کل صنایع
۹۲	۳-۱-۳-۴- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع خودروسازی

صفحه	عنوان
۹۴	۴-۳-۱-۴- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع شیمیایی و دارویی
۹۶	۴-۳-۱-۵- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع غذایی
۹۸	۴-۳-۱-۶- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع فلزی و معدنی
۱۰۰	۴-۳-۱-۷- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع تولیدی ماشین‌آلات و تجهیزات
۱۰۲	۴-۳-۱-۸- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای صنایع چوب و نساجی
۱۰۴	۴-۳-۱-۹- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه اول برای واسطه‌گری‌های مالی
۱۰۶	۴-۳-۲- آزمون گروه دوم فرضیه‌ها (فرضیه‌های مرتبط با سنجش توان پیش‌بینی)
۱۰۶	۴-۳-۲-۱- تعیین نوع ماتریس همبستگی
۱۰۷	۴-۳-۲-۲- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای کل صنایع
۱۱۰	۴-۳-۲-۳- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع خودروسازی
۱۱۳	۴-۳-۲-۴- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع شیمیایی و دارویی
۱۱۶	۴-۳-۲-۵- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع غذایی
۱۱۹	۴-۳-۲-۶- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع فلزی و معدنی
۱۲۲	۴-۳-۲-۷- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع تولیدی ماشین‌آلات و تجهیزات
۱۲۴	۴-۳-۲-۸- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای صنایع چوب و نساجی
۱۲۸	۴-۳-۲-۹- نتایج برازش مدل‌های سه‌گانه گروه دوم برای واسطه‌گری‌های مالی
۱۳۰	۴-۴- خلاصه فصل
۱۳۲	فصل پنجم: نتیجه‌گیری
۱۳۳	۵-۱- مقدمه
۱۳۴	۵-۲- یافته‌های تحقیق
۱۳۴	۵-۲-۱- نتایج یافته‌های گروه اول فرضیه‌ها (فرضیه‌های مرتبط با سنجش محتوای اطلاعاتی)
۱۳۵	۵-۲-۲- نتایج یافته‌های گروه دوم فرضیه‌ها (فرضیه‌های مرتبط با سنجش توان پیش‌بینی)
۱۳۷	۵-۳- پیشنهادات کاربردی تحقیق
۱۳۸	۵-۴- پیشنهادات برای تحقیقات آتی
۱۳۸	۵-۵- محدودیت‌های تحقیق
۱۳۸	۵-۵-۱- محدودیت مکانی
۱۳۸	۵-۵-۲- محدودیت زمانی
۱۳۹	۵-۵-۳- محدودیت ذاتی
۱۳۹	۵-۶- خلاصه فصل
۱۴۰	منابع و مأخذ
۱۴۶	پیوستها و جداول

۱-۱- مقدمه:

استانداردهای حسابداری کشورهای مختلف و نیز استانداردهای حسابداری بین‌المللی، هرکدام طبقه‌بندی‌های متفاوتی را برای نحوه ارائه صورت جریان وجوه نقد الزام نموده‌اند. براین اساس، برخی (به‌عنوان مثال، استانداردهای حسابداری بین‌المللی) مالیات بر درآمد پرداختی را جزء فعالیت‌های عملیاتی تلقی نموده و برخی دیگر (از جمله استانداردهای حسابداری ایران) ارائه آن را به‌عنوان طبقه‌ای جداگانه الزام نموده‌اند. در این میان، برخی نیز از تخصیص مالیات پرداختی بین طبقات مرتبط حمایت می‌نمایند.

هدف این پژوهش، بررسی باراطلاعاتی و توان پیش‌بینی طبقه‌بندی تفکیکی یا تجمیعی مالیات بر درآمد پرداختی در صورت جریان وجوه نقد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. برای این منظور، با استفاده از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره ۶ ساله (۱۳۸۲-۱۳۸۷)، توان پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی (کل جریان‌های نقدی به‌جز جریان‌های نقدی مرتبط با فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و تامین مالی)، براساس هریک از سه مدل فوق، مورد آزمون قرار گرفته و علاوه بر آن، رابطه جریان‌های نقدی مذکور با بازده سهام نیز آزمون شده است.

۲-۱- مسئله اصلی تحقیق:

مسئله اصلی این تحقیق یافتن پاسخی علمی برای این سوال است که: کدامیک از الگوهای طبقه‌بندی مالیات بر درآمد پرداختی (الگوی طبقه‌بندی مجزا، تجمیعی، یا تفکیکی) برای تصمیم‌گیری مفیدتر هستند؟

۳-۱- تشریح و بیان موضوع:

صورت جریان وجوه نقد یکی از صورت‌های مالی الزامی استانداردهای حسابداری می‌باشد که به‌منظور کمک به سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در ارائه اطلاعات مفید جهت ارزیابی مبالغ،

زمانبندی و عدم اطمینان‌های مرتبط با جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری ارائه می‌گردد (استاندارد ۲، بند ۱). صورت جریان وجوه نقد در کشور ما قدمت چندانی نداشته و ارائه آن به شکل کنونی از سال ۱۳۷۸، طبق رهنمود حسابداری شماره ۲، الزامی شده است. ویژگی متمایز این صورت مالی نسبت به سایر صورت‌های مالی اساسی در این است که صورت جریان وجوه نقد، حاصل محاسبات تکنیکی، با استفاده از اطلاعات مندرج در دیگر صورت‌های مالی اساسی می‌باشد؛ و به بیان دیگر، به خودی خود فاقد اطلاعات جدید می‌باشد و صرفاً اطلاعات موجود را با آرایشی متفاوت ارائه می‌نماید. نحوه ارائه این صورت مالی در کشورهای مختلف تفاوت‌هایی اساسی با یکدیگر دارد. پیشینه ارائه آن نیز گواه این مطلب می‌باشد که مجامع حرفه‌ای تدوین استانداردهای حسابداری همواره درصدد بهبود نحوه ارائه این صورت مالی در جهت هدف بیان شده بوده‌اند. تحقیقات دانشگاهی متعددی به منظور بررسی نحوه‌های مختلف ارائه و افشای صورت جریان وجوه نقد انجام گردیده که هر کدام از این تحقیقات جنبه‌های خاصی از شکل‌های ارائه آن را آزمون نموده‌اند. برخی از تحقیقات مذکور به بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی روش‌های ارائه صورت جریان وجوه نقد به روش‌های مستقیم و غیرمستقیم پرداخته‌اند؛ و عده‌ای دیگر به بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی طبقه‌بندی‌های مختلف صورت جریان وجوه نقد (سه طبقه‌ای در مقایسه با پنج طبقه‌ای) پرداخته‌اند.

یکی از مباحث بحث برانگیز در مورد نحوه طبقه‌بندی اطلاعات صورت جریان وجوه نقد، موضوع طبقه‌بندی تفکیکی یا تجمیعی مالیات بر درآمد پرداختی می‌باشد. استانداردهای حسابداری غالب کشورهای جهان به پیروی از استانداردهای حسابداری وضع شده توسط هیات استانداردهای حسابداری آمریکا (FASB)^۱ - در قالب SFAS^۲ شماره ۹۵- مالیات بر درآمد پرداختی را به عنوان یکی از اقلام جریان‌های نقدی عملیاتی می‌پندارند؛ در حالی که استانداردهای حسابداری کشورهایی همچون انگلستان و ایرلند، همانند استانداردهای حسابداری کشورمان، افشای مالیات بر درآمد پرداختی را تحت عنوان طبقه‌ای جداگانه در صورت جریان وجوه نقد الزام نموده‌اند.

^۱ Financial Accounting Standard Board
^۲ Statement of Financial Accounting Standards

استانداردهای حسابداری تدوین شده توسط کمیته استانداردهای حسابداری استرالیا^۱ و کمیته استانداردهای حسابداری کانادا^۲ نیز به پیروی از کمیته استانداردهای حسابداری بین‌المللی^۳، مالیات بر درآمد پرداختی را جزء جریان‌های نقدی خروجی عملیاتی به‌شمار می‌آورند؛ مگر این‌که جریان‌های نقدی مذکور، مشخصاً به فعالیت‌های سرمایه‌گذاری یا تامین مالی مرتبط باشند که در این صورت، جزء طبقات مربوطه طبقه‌بندی می‌گردند. در این بین، برخی صاحب‌نظران از جمله هاگو نورنبرگ^۴ (۲۰۰۳)، از تخصیص مالیات پرداختی بین طبقات مرتبط حمایت می‌نمایند. در مدل پیشنهادی، مالیات بر درآمد پرداختی به طبقات مختلف صورت جریان وجوه نقد تفکیک می‌گردد به‌گونه‌ای که جمع‌های فرعی ارائه شده برای خالص جریان‌های نقدی هر طبقه، جریان‌های نقدی خالص از مالیات را نشان دهد. هدف این پژوهش، بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی گزارش تفکیکی یا تجمیعی مالیات بر درآمد پرداختی می‌باشد. برای این منظور، با استفاده از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره ۶ ساله (۱۳۸۲-۱۳۸۷)، توان پیش‌بینی جریان‌های نقدی عملیاتی آتی و رابطه جریان‌های نقدی مذکور با بازده سهام آزمون خواهد شد.

۱-۴- ضرورت انجام تحقیق:

اطلاعات حسابداری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی تلقی می‌شود. در این بین، اطلاعات مرتبط با جریان‌های نقدی به‌ویژه جریان‌های نقدی با ویژگی تکرار شونده، به‌عنوان مهم‌ترین داده‌های ورودی انواع مدل‌های تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تلقی شده است. به‌همین دلیل، استانداردهای حسابداری ارائه اطلاعاتی در جهت کمک به ارزیابی مقادیر، زمانبندی و عدم اطمینان‌های دریافت‌های نقدی آتی را مفید برشمرده‌اند. دورنمای این دریافت‌های نقدی تحت تاثیر توانایی

^۱ Australian Accounting Standards Board
^۲ Canadian Accounting Standards Board
^۳ International Accounting Standards Board
^۴ Hugo Numberg

واحد تجاری در ایجاد جریان‌های نقدی کافی برای ایفای تعهداتش در سررسید مقرر، سایر عملیات نقدی، پرداخت سود سهام نقدی، تاثیر نگرش عموم سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان نسبت به این توانایی است؛ که به نوبه خود بر بازده سهام واحد تجاری تاثیر می‌گذارد. در همین راستا پرفسور لی^۱ (۱۹۷۲)، به صراحت بیان نموده که جریان‌های نقدی (و نه سود) نتیجه غایی فعالیت واحد تجاری است. زیرا سود یک مفهوم مجازی بوده و براساس مفروضات و اصول پذیرفته شده مورد توافق محاسبه می‌گردد؛ درحالی‌که وجه نقد از یک عینیت واقعی برخوردار است. به همین دلیل بررسی تاثیر نحوه افشای مالیات بر درآمد پرداختی بر مدل‌های پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی و نیز آزمون محتوای اطلاعاتی آن اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. چرا که پیش‌بینی جریان‌های نقدی عملیاتی آتی نه تنها جز لاینفک فرایندهای ارزیابی پروژه‌ها و نیز عملکرد واحد تجاری به‌شمار می‌آید، بلکه به‌عنوان یکی از اهداف بیان شده برای گزارشگری مالی (استاندارد ۱، بند ۶) می‌باشد.

۱-۵- اهداف اساسی از انجام تحقیق:

هدف از انجام این تحقیق، بررسی محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی طبقه‌بندی تفکیکی یا تجمیعی مالیات بر درآمد پرداختی در صورت جریان وجوه نقد می‌باشد.

۱-۶- نتایج مورد انتظار پس از انجام این تحقیق:

انتظار می‌رود تخصیص مالیات بر درآمد پرداختی به جریان‌های نقدی عملیاتی نسبت به طبقه‌بندی مجزای آن، محتوای اطلاعاتی و توان پیش‌بینی بالاتری داشته باشد؛ و طبقه‌بندی تفکیکی آن در مقایسه با طبقه‌بندی تجمیعی، این توان را افزایش دهد.

^۱ Lee

۱-۷- در صورت کاربردی بودن طرح چه سازمان‌هایی می‌توانند از نتایج بدست آمده استفاده

کنند:

علیرغم اینکه سیاست سازمان حسابرسی در تدوین استانداردهای حسابداری مبنا قراردادن استانداردهای حسابداری بین‌المللی می‌باشد، لیکن درخصوص نحوه ارائه صورت جریان وجوه نقد چنین رویکردی دنبال نگردیده و دو طبقه به طبقات آن افزوده شده است. با توجه به مطالب فوق همواره این سوال مطرح بوده که به چه دلیل در ارائه صورت جریان وجوه نقد الزامات کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری رعایت نگردیده و آیا اساساً ارائه صورت جریان وجوه نقد در قالب مدل پنج طبقه‌ای توان پیش‌بینی و یا محتوای اطلاعاتی بیشتری درمقایسه با مدل سه طبقه‌ای دارد، که سازمان حسابرسی را مجبور به عدول از رویکرد مبنا قراردادن استانداردهای بین‌المللی نموده است؟ یافته‌های این تحقیق می‌تواند اقدام سازمان حسابرسی درخصوص ارائه مالیات بر درآمد پرداختی در قالب یک طبقه جداگانه را توجیه و یا رد نماید و ازاین‌روی پاسخی نسبتاً شفاف به منتقدان هریک از دو شیوه ارائه صورت جریان وجوه نقد ارائه نماید. البته ذکر این نکته در اینجا ضرورت دارد که در حسابداری برخلاف علوم تجربی، تشخیص برتری یک روش یا یک مدل بر روش یا مدل دیگر پیچیده‌تر است؛ و در این راستا می‌توان به نظرسنجی از صاحب‌نظران دانشگاهی، مجامع حرفه‌ای و نیز استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی مبادرت نمود تا روش یا مدل برتر مشخص گردد و با قاطعیت بیشتری بتوان اظهارنظر نمود؛ که البته این امر مستلزم انجام تحقیقات بیشتر می‌باشد.

یافته‌های این تحقیق می‌تواند سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان و به‌طورکلی تمامی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را از طریق ارائه رهنمودی جهت چگونگی لحاظ نمودن اثرات مالیاتی جریان‌های نقدی، در پیش‌بینی بهتر جریان‌های نقدی آتی و نیز ارزیابی کاراتر عملکرد واحد تجاری یاری رساند.

نتایج این تحقیق همچنین می‌تواند به انبوه پژوهشگرانی که در تحقیقات خود متغیر خالص وجه نقد عملیاتی (CFO) را بکار می‌گیرند پیشنهاد دهد در هنگام بکارگیری متغیر مذکور، اثرات مالیاتی آنرا در نظر گرفته و آزمون‌های خود را از این بابت تعدیل نمایند یا خیر.

جدول ۱-۱- استفاده‌های مورد انتظار از نتایج تحقیق

ردیف	سازمان استفاده کننده	استفاده مورد نظر
۱	سازمان حسابرسی	وضع یا تعدیل استانداردهای حسابداری
۲	سازمان بورس اوراق بهادار	ارزیابی و پیش‌بینی عملکرد شرکت‌ها

۱-۸- روش انجام پژوهش:

۱-۸-۱- روش تحقیق:

از آنجا که در این تحقیق اطلاعات تاریخی شرکت‌ها مورد استفاده قرار خواهد گرفت، روش تحقیق، شبه آزمایشی است.

۱-۸-۲- روش گردآوری اطلاعات:

در این تحقیق، اطلاعات لازم جهت محاسبه بازده سهام و متغیرهای مالی، از اطلاعات موجود در سایت بورس، صورت‌های مالی اساسی و یادداشت‌های همراه آن‌ها و نرم‌افزارهای موجود استخراج گردیده است.

۱-۹- قلمرو تحقیق:

۱-۹-۱- دوره زمانی تحقیق:

قلمرو زمانی این تحقیق، محدود به سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ است.

۱-۹-۲- مکان تحقیق:

چارچوب مکانی تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

۱-۱۰-۱- جامعه آماری:

جامعه آماری مورد استفاده، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند.

۱-۱۱-۱- نمونه آماری:

در این تحقیق کلیه شرکت‌های جامعه هدف که دارای شرایط زیر باشند به‌عنوان جامعه در دسترس مورد مطالعه قرار گرفته‌اند:

۱. قبل از سال ۱۳۸۲ در بورس پذیرفته شده باشند.

۲. طی دوره نمونه تغییر سال مالی نداده باشند و نام آن‌ها در فهرست شرکت‌های پذیرفته شده در بورس درج شده باشد.

۳. اطلاعات مورد نیاز جهت اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق، در مورد آن‌ها به‌صورت عمومی منتشر شده باشد.

۱-۱۲-۱- روش یا روش‌های نمونه‌گیری:

در این تحقیق روش‌های نمونه‌گیری آماری بکار نرفته است؛ بلکه کلیه شرکت‌های عضو جامعه آماری هدف که دارای شرایط ذکر شده فوق بوده، جزء جامعه آماری در دسترس لحاظ شده و آن دسته از شرکت‌های جامعه هدف که فاقد این شرایط بوده‌اند، مورد بررسی قرار نگرفته‌اند.

۱-۱۳-۱- تعریف واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی:

طبقه‌بندی تجمیعی مالیات بر درآمد پرداختی: تجمیع کل مالیات بر درآمد پرداختی به‌عنوان یک رقم واحد و گزارش آن در طبقه وجه نقد عملیاتی.

طبقه‌بندی تفکیکی مالیات بر درآمد پرداختی: تخصیص مالیات بر درآمد پرداختی بین طبقات مربوطه در صورت جریان وجوه نقد.

محتوای اطلاعاتی: رابطه اطلاعات افشا شده با بازده سهام مکتسبه طی دوره مورد گزارش.

توان پیش بینی: سودمندی اطلاعات افشا شده در پیش بینی اطلاعات دوره بعد.

مالیات بر درآمد پرداختی: مبلغ مالیات بر درآمد محاسبه شده بر مبنای نقدی که به عنوان یکی از اقلام صورت جریان وجوه نقد افشا می گردد.

وجه نقد عملیاتی: وجه نقد ناشی از (مصرف شده در) فعالیت های عملیاتی افشا شده در صورت جریان وجوه نقد.

جمع جریان های نقدی عملیاتی: مجموع جریان های نقدی مرتبط با عملیات واحد تجاری که شامل وجه نقد عملیاتی به اضافه وجه نقد ناشی از بازده سرمایه گذاری ها و سود پرداختی بابت تأمین مالی و نیز مالیات بر درآمد پرداختی افشا شده در صورت جریان وجوه نقد براساس استانداردهای حسابداری ایران می باشد.

۱-۱۴- خلاصه فصل:

در این فصل، کلیات تحقیق شامل مسئله اصلی تحقیق، ضرورت انجام تحقیق، اهداف اساسی انجام تحقیق، روش گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات و نیز تعریف واژه های تخصصی تحقیق ارائه گردید.

ساختار سایر فصل های تحقیق نیز به شرح زیر معرفی می گردد:

در فصل دوم، مبانی نظری تحقیق و پیشینه تحقیق مورد بررسی قرار می گیرد. در این فصل علاوه بر اشاره به جنبه های تئوری موضوع، تحقیقات پیشین مرتبط با موضوع ذکر و ارتباط فرضیه های تحقیق با مبانی نظری و پیشینه تحقیق تشریح شده است.

در فصل سوم، روش شناسی تحقیق و نحوه آزمون فرضیه ها به تفصیل بیان می گردد.

در فصل چهارم با استفاده از ابزارهای آماری مناسب، به تجزیه و تحلیل داده ها و مدل های آماری پرداخته می شود.

در پایان نیز یافته‌های تجزیه و تحلیل‌های آماری در قالب نتیجه‌گیری کلی تحقیق در فصل پنجم ارائه می‌شود. در این فصل ضمن بیان محدودیت‌های تحقیق، پیشنهاداتی نیز برای تحقیقات آتی ارائه گردیده است.

جداول و ضمائم مربوط به کلیه فصل‌های یاد شده نیز در انتهای تحقیق و به صورت پیوست عرضه شده‌اند.

۲-۱- مقدمه:

دیدگاه‌های متفاوتی در خصوص نحوه ارائه «مالیات بر درآمد پرداختی» در صورت جریان وجه نقد وجود دارد. براساس دیدگاه حاکم بر استانداردهای حسابداری کشورمان، مالیات بر درآمد پرداختی در قالب طبقه‌ای جداگانه به صورت مجزا از جریان‌های نقدی عملیاتی ارائه می‌شود؛ اما استانداردهای حسابداری بین‌المللی، طبقه‌بندی مالیات بر درآمد پرداختی در قالب جریان‌های نقدی عملیاتی را مجاز می‌شمرد. در این میان، برخی نیز از تخصیص مالیات پرداختی بین طبقات مرتبط حمایت می‌نمایند.

«سودمندی در پیش‌بینی»، به‌عنوان اصلی‌ترین هدف گزارشگری مالی بیان شده است. براین اساس، تئوری حسابداری همواره با این سوال روبرو بوده است که کدام‌یک از روش‌های حسابداری به‌عنوان روش و معیار برتر جهت برآوردن این هدف می‌باشد؛ چرا که چنین تصور می‌شود که حسابداری نیز همچون علوم طبیعی دربردارنده روش‌های گوناگونی است که هر یک دارای ویژگی‌های متفاوتی از مفروضات رقیب هستند (بلکویی^۱، ۱۹۹۳). به بیان دیگر می‌توان اظهار کرد که داده‌های حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی متفاوت هستند. از این‌رو، زمانی که تصمیم‌گیری‌های اقتصادی براساس داده‌هایی با محتوای اطلاعاتی متفاوت صورت می‌گیرد، مسئله انتخاب معیار مربوط، که بهترین داده برای تصمیم‌گیری به شمار می‌آید، مطرح می‌شود. از آنجا که امر تصمیم‌گیری همواره رویدادی معطوف به آینده و مستلزم انجام پیش‌بینی است، لذا براساس یک دیدگاه، داده‌ای که بیشترین «توان پیش‌بینی» از رویداد موردنظر را داشته باشد، داده مربوط‌تر تلقی می‌گردد (بیور^۲ و همکاران). تصور می‌شود چنین داده‌ای اطلاعات بیشتری نسبت به داده‌های رقیب، در مورد یک رویداد اقتصادی خاص در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهد؛ و واجد ارزش اطلاعاتی یا «محتوای اطلاعاتی» افزاینده تلقی می‌گردد.

Belkai^۱
Beaver^۲

براساس یک دیدگاه در تئوری حسابداری، مشاهده واکنش بازار در برابر متغیرهای حسابداری رهنمودی جهت ارزیابی محتوای اطلاعاتی داده‌های حسابداری و انتخاب یک معیار بهتر برای پیش‌بینی رویدادهای آتی در اختیار قرار می‌دهد (بلکویی، ۱۹۹۳). اساس چنین دیدگاهی بر این فرض استوار است که قیمت در بازار کارا، منعکس‌کننده اطلاعات موجود در بازار است. از این‌رو همبستگی اطلاعات و قیمت، میزان مربوط بودن اطلاعات را نشان می‌دهد. به بیان دیگر هرچه داده‌ها یا اطلاعات حسابداری توان توضیح‌دهندگی بیشتری از قیمت و در نتیجه همبستگی بالاتری با بازده سهام داشته باشند، مربوط‌تر به شمار می‌آیند.

در تحقیق جاری، به بررسی «محتوای اطلاعاتی» و «توان پیش‌بینی» روش‌های مختلف ارائه «مالیات بر درآمد پرداختی» در صورت جریان وجوه نقد خواهیم پرداخت؛ تا بر این اساس روش بهتر معرفی گردد.

۲-۲- اهمیت جریان‌های نقدی:

وجه نقد را می‌توان نقطه آغاز و فرجام چرخه عملیات یک واحد تجاری به شمار آورد. بدین معنی که چرخه عملیات واحد تجاری با پرداخت (یا تعهد پرداخت) وجه نقد آغاز و با دریافت وجه نقد پایان می‌پذیرد. توانایی یک واحد تجاری در ایجاد جریان‌های نقدی آتی، معیار مهمی برای ارزیابی آن به حساب می‌آید. استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی برای قضاوت درباره آینده گردش وجوه نقد در یک واحد تجاری، مشخصاً به تاثیر رویدادها و فعالیت‌هایی توجه می‌نمایند که متضمن ورود وجه نقد به آن واحد تجاری و یا خروج وجه نقد از آن می‌گردد. سرمایه‌گذاران بالقوه نیز تمایلی برای خرید سهام شرکت‌های با توان نقدینگی ضعیف نشان نمی‌دهند. همچنین، اعتباردهندگان هنگام اعطای تسهیلات مالی، برای گردش وجوه نقد واحدهای تجاری اهمیت ویژه‌ای قائل‌اند. اطلاعات جریان‌های نقدی همچنین، قابلیت مقایسه گزارشگری عملکرد عملیاتی شرکت‌های مختلف را میسر می‌سازد؛ زیرا در گزارشگری نقدی اثرات بکارگیری رویه‌های مختلف حسابداری برای دوره‌های یکسان، حذف می‌شود.

تحقیقات بسیاری در مورد اهمیت جریان‌های نقدی به‌عنوان یک معیار برای ارزیابی عملکرد و ارزش شرکت انجام شده است. دو تحقیق مهم در این راستا توسط لاوسون^۱ (۱۹۷۱) و لی^۲ (۱۹۷۲) انجام پذیرفته است. به‌نظر این دو محقق گزارش جریان‌های نقدی برای ارزیابی عملکرد واحدهای تجاری ضروری است. در متون مدیریت مالی و اقتصاد نیز، مدل ارزیابی جریان‌های نقدی - و نه سود - مبنای تعیین ارزش بنگاه شناخته می‌شود. مدل ارزیابی تقسیم سود که توسط گوردون^۳ (۱۹۶۲) ارائه گردیده است شاهدهی بر این ادعا است. این مدل بیانگر این است که ارزش یک بنگاه از نظر صاحبان آن برابر ارزش فعلی مبالغی است که پیش‌بینی می‌شود در آینده بین آنان تقسیم شود.

اغلب ادعا می‌شود که سود خالص در حسابداری تحت تاثیر مفروضات و صلاحیتهای مدیریت در تخصیص‌های مصنوعی مبتنی بر برآوردها می‌باشد (واتس و زیمرمن^۴، ۱۹۸۶). این ادعا نشان می‌دهد که اطلاعات مشابه و واقعی فراهم شده توسط جریان‌های نقدی، برای سرمایه‌گذاران مفیدتر است؛ زیرا جریان‌های نقدی کمتر متاثر از گرایش‌های اختیاری مدیریت است.

با توجه به این که حسابداری تعهدی متضمن قضاوت‌های شخصی متعدد است، در تعیین سود مشکلات مفهومی و اجرایی متعددی در خصوص اقلام قابل انتقال به دوره‌های آتی، تسهیم و تخصیص‌ها و ارزیابی‌ها وجود دارد. درحالی که در محاسبه جریان‌های نقدی اثر این‌گونه داورها به حداقل می‌رسد. این امر از آنجا نشأت می‌گیرد که سود، بیشتر متکی بر ساختارهای حسابداری است و نه واقعیت‌های اقتصادی. در این راستا پرفسور لی معتقد است که «سود یک مفهوم انتزاعی است، درحالی که وجه نقد یک منبع عینی است (لی^۵، ۱۹۷۲)».

علی‌رغم این که تحقیقات اولیه حسابداری عموماً توانایی سود در مقایسه با جریان‌های نقدی را جهت توضیح بازده سهام بالاتر می‌یافتند، لیکن نتایج تحقیقات جدیدتر نشان می‌دهد که

Lawson^۱
Lee^۲
Gordon, Myron J.^۳
Watts & Zimmerman^۴
Lee^۵

جریان‌های نقدی در ارزیابی اوراق بهادار سودمندتر است (دی‌فوند و هانگ^۱، ۲۰۰۳). بلکوبی (۱۹۹۳)، به نقل از هاپکینز و کمپل گزارش می‌کند که برای تجزیه و تحلیل اوراق بهادار از روش‌های تعیین سود مبتنی بر سود استفاده نمی‌شود؛ بلکه روش‌های تعیین ارزش مبتنی بر جریان‌های نقدی مورد توجه قرار می‌گیرد.

طرفداران حسابداری جریان‌های نقدی دلایل زیر را برای برتری روش خود در مقایسه با حسابداری تعهدی بر می‌شمارند (طایفی نصرآبادی، ۱۳۸۷):

الف- یک سیستم حسابداری جریان نقدی می‌تواند چارچوبی تحلیلی ارائه نماید تا بدان وسیله بتوان عملکرد مالی گذشته، حال و آینده را به هم مرتبط ساخت.

ب- از دیدگاه سرمایه‌گذاران بالقوه، جریان نقدی پیش‌بینی شده، منعکس‌کننده توانایی شرکت در شیوه پرداخت‌های آینده و اجرای سیاست مالی برنامه‌ریزی شده است.

ج- نسبت جریان ارزش فعلی (اقلامی که در آینده بدست می‌آیند) بر قیمت، می‌تواند در مقایسه با نسبت سود به قیمت فعلی، شاخصی قابل اتکاتر ارائه نماید. زیرا برای محاسبه سود هر سهم تعداد زیادی از شیوه‌های تخصیص بدون ضابطه به‌کار برده می‌شود.

کمیته تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)، نیز در استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۷، آورده است که: «اطلاعات مربوط به جریان‌های وجوه نقد یک واحد تجاری، برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در فراهم کردن مبنایی به‌منظور ارزیابی توان آن واحد در ایجاد وجوه نقد و نیازهای آن واحد در بکارگیری این وجوه، سودمند است. همچنین تصمیمات اقتصادی که توسط استفاده‌کنندگان اتخاذ می‌شود، مستلزم ارزیابی توانایی واحد تجاری در ایجاد وجوه نقد، زمانبندی و اطمینان از آن است (IASB، ۱۹۹۳)».

کمیته تدوین استانداردهای حسابداری ایران، در بخش مفاهیم نظری گزارشگری مالی بیان نموده است که: «اتخاذ تصمیمات اقتصادی توسط استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی مستلزم ارزیابی توان واحد تجاری جهت ایجاد وجه نقد و قطعیت ایجاد آن است. ... ارزیابی توان ایجاد وجه نقد از طریق تمرکز بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان‌های نقدی واحد تجاری و استفاده از آن‌ها

^۱ DeFond & Hung

در پیش‌بینی جریان‌های نقدی مورد انتظار و سنجش انعطاف‌پذیری مالی، تسهیل می‌گردد (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، بند ۷-۱)».

از آنجایی که جریان‌های نقدی یک دوره معمولاً با سود آتی واحد تجاری مرتبط می‌باشد (آرتور^۱ و همکاران، ۲۰۰۸)، و اقلام تعهدی نیز دربردارنده اطلاعاتی درباره جریان‌های نقدی آتی می‌باشند، لذا جریان‌های نقدی می‌تواند جهت پیش‌بینی سود آتی سودمند واقع شود. از طرفی اسلوان^۲ (۱۹۹۶)، بیان نموده که اقلام تعهدی به‌واسطه ماهیت زودگذر آن‌ها، کمتر به‌درد پیش‌بینی سود آتی می‌خورند؛ این‌درحالی است که نسبت بالاتر وجه نقد عملیاتی به سود، به معنی کیفیت بالاتر سود و پایداری بیشتر آن در دوره‌های آتی می‌باشد.

اطلاعات جریان‌های نقدی همچنین می‌تواند اطلاعاتی را درباره احتمال ورشکستگی و یا انحلال واحد تجاری ارائه نماید (جانتاج^۳، ۲۰۰۶). چنین اطلاعاتی از آن جهت سودمند است که حتی درمورد شرکت‌های با سود بالا بیم آن می‌رود که توان بازپرداخت به‌موقع تعهدات وجود نداشته و با احتمال تهدید ذینفعان برای انحلال روبرو باشند.

۲-۳- اهمیت پیش‌بینی جریان‌های نقدی:

در فرهنگ لغات معین دو اصطلاح «پیش‌بینی» و «برآورد» بدین شرح تعریف شده‌اند: پیش‌بینی، یعنی حدس و گمان وقایع آینده از علل، اسباب و قرائن موجود، و برآورد نیز به‌عنوان تخمین زدن چیزی به‌طور تقریب تعریف شده است (معین، ۱۳۸۲).

«پیش‌گویی» نیز به‌معنای گفتن حوادث قبل از وقوع آن‌ها آمده است. پیش‌بینی در اصل با پیش‌گویی متفاوت می‌باشد. اما گاهی نیز به‌معنای آن بکار می‌رود. طبق یک تعریف، پیش‌بینی را پیش‌گویی شرایط آینده می‌خوانند؛ و چگونگی انجام این فرایند را پیش‌بینی کردن می‌نامند (بمانی محمدآبادی، ۱۳۸۲).

Arthur^۱
Sloan^۲
Jantadej^۳